

DIAGNÒSTIC DE L'ESS 2021

Què hi trobaràs i un resum gràfic

Enguany la XES ha engegat un Procés de Reflexió Estratègica que pretén esdevenir una reflexió col·lectiva per a donar-nos respostes a la pregunta:

Com hauria d'evolucionar l'ESS catalana per abordar de manera més efectiva els reptes globals i esdevenir el 2030, una part important d'una alternativa a l'economia capitalista?

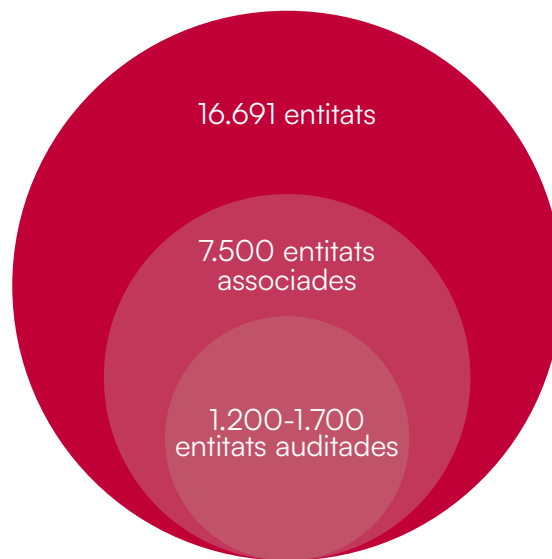
La 1a Fase d'aquest procés ha conclòs amb un Diagnòstic de l'evolució i estat de l'Economia Social i Solidària (ESS) a Catalunya que ha de servir com a base per prosseguir la reflexió i anar traçant quines prioritats i

estratègies hem d'anar abordant. En aquest Diagnòstic hi trobaràs: La dimensió de l'ESS a Catalunya, La pràctica transformadora de l'ESS, La vertebració de l'ESS, El coneixement i reconeixement de l'ESS, L'evolució de l'ESS (1977-2021) i la política pública de l'ESS (2016-2021).

En aquest document hi trobaràs un resum gràfic d'allò més rellevant i el DAFO (Debilitats, Amenaces, Fortaleses i Oportunitats) resultant del contingut del diagnòstic. És el que et demanem que llegeixis per prosseguir la reflexió i respondre les preguntes de la 2a Fase.

La dimensió de l'ESS

Nombre d'entitats a Catalunya, Evolució, Distribució territorial i sectorial

La pràctica transformadora de l'ESS

Com mesurem l'ESS, eines, anàlisi de pràctiques i alguns apunts sectorials

Punts forts i inspiradors	Pràctiques consolidades amb aspectes a millorar	Reptes a treballar
Democràcia interna	Participació	Gènere i perspectiva feminista
Equitat salarial i resiliència Qualitat del treball	Distribució de la feina	Condicions laborals
Arrelament territorial	Utilitat social de l'activitat econòmica	Intercooperació, tot i que creixen les dinàmiques d'articulació sectorial i transversal
Transparència	Treball amb col·lectius vulnerables	Interculturalitat
	Pràctiques ambientals	Aposta pel codi obert i el coneixement lliure

L'evolució de l'ESS (1977-2021)

De la reorganització del cooperativisme a la construcció de l'economia social i solidària, i alguns apunts sectorials: balanç dels darrers deu anys

Cada fase s'analitza en relació a:

A/E: Agrupació / Enxarxament
D/R: Diferenciació / Relat

La política pública de l'ESS (2016-2021)

A manera de síntesi: en política pública d'ESS s'ha avançat molt si ho comparem amb com estàvem fa només deu anys, però encara avui la major part de la política de promoció econòmica i de desenvolupament local no té a veure amb l'ESS i, si parlem de política socioeconòmica a escala de país, la presència de l'ESS segueix sent marginal.

Per tal que l'ESS estigui en condicions d'influir en l'agenda política i formar part de l'alternativa, cal que sigui més forta, faci un salt d'escala i guanyi en reconeixement social i polític.

DAFO. Punt de partida

Aquest DAFO intenta respondre a la pregunta següent:

Quines debilitats, fortaleces, amenaces i oportunitats són significatives per aconseguir ser a l'any 2030 part d'una alternativa al sistema capitalista?

DEBILITATS

1. Poc pes de l'ESS en l'economia del país
2. Ni l'àmbit en conjunt ni les principals organitzacions que el representen no tenen una estratègia pròpia
3. La major part d'entitats de l'ESS estan autocentrades i s'entenen com un fi en si mateix. Això dificulta desplegar una estratègia col·lectiva
4. Dependència de l'ESS respecte al mercat capitalista per a necessitats econòmiques bàsiques (transport, combustibles...) i per a l'ús d'infraestructures per a la distribució cooperativa d'alguns serveis (telecomunicacions, energia...)
5. Insuficient voluntat política de les administracions de treure mercat a les grans empreses capitalistes per donar-lo a l'ESS
6. Pocs referents de l'ESS o de gestió públic-cooperativa-comunitària en proveïments de béns i serveis essencials.
7. Quasi nul·la presència en sectors importants com l'industrial o el tecnològic
8. Hi ha molt pocs béns comuns naturals i s'està perdent la gestió comunal d'aquests
9. De moment, la majoria de la societat no està interessada a participar en l'ESS perquè pensa que demana massa dedicació
10. Fruit de no haver viscut experiències de treball en equip, gestió democràtica, cooperació, empatia, etc., per ara la majoria de la societat no té les habilitats necessàries, no tant per participar en entitats d'ESS com per iniciar-les i impulsar-les
11. Dificultats per connectar amb determinats perfils socials: joves, persones migrades, persones en situació de vulnerabilitat, persones poc qualificades o amb cultura assalariada.... i poca diversitat demogràfica (de nivell socioeconòmic, d'origen...).
12. El moviment de l'ESS té molt poca presència en mitjans de masses

FORTALESES

1. L'ESS és dels pocs espais polítics d'una certa dimensió que posa en pràctica propostes econòmiques concretes, més enllà d'enunciar propostes teòriques
2. Comencem a tenir algunes experiències positives de cooperació públic-cooperativa o comunitària (espais públics de gestió comunitària, per exemple), però encara són insuficients i molt localitzades
3. Creixent generació de propietat col·lectiva en diferents àmbits: habitatge cooperatiu en cessió d'ús, comunitats energètiques locals, flotes de vehicles compartits, xarxes de comuns (energia, internet, mobilitat...)...
4. Gran diversitat d'organitzacions i d'activitats, de manera que l'ESS comença a tenir alternatives per a molts àmbits de la vida (habitatge, cures, finances...), amb entitats referents en alguns sectors importants (els diferents SOM, Coop57 i Fiare, La Fageda...)
5. L'ESS ha creat un ecosistema propi capaç d'ajudar i estimular nous projectes, amb la sensibilitat i creativitat per a generar nous productes i serveis socialment útils, i la capacitat de generar bones pràctiques replicables
6. Arrelament territorial en expansió (xarxa que arriba a tot el país: ateneus cooperatius, XES locals, fires d'ESS...) i articulació interna creixent amb més pràctiques d'intercooperació (mancomunació de recursos, coordinació dintre les cadenes productives, etc.)
7. L'ESS està reconeguda per les administracions, que comença a tenir política pública per a tot l'àmbit
8. L'ESS comença a aparèixer en els mitjans de comunicació, si bé de manera tímida i no sempre amb els matissos necessaris per a entendre'm la proposta
9. Pràctiques transformadores internes molt consolidades: Democràcia interna, transparència, autoorganització, Forquilla salarial <3, estabilitat dels llocs de treball

13. Costa arribar a la majoria de la societat (no és un discurs «mainstream»)

14. El creixement de l'ESS tendeix a ser lent

15. Dependència creixent del diner públic (sigui com a proveïdores - especialment dels serveis d'atenció a les persones, —sigui com a entitats subvencionades— especialment amb les convocatòries de foment del cooperativisme).

16. Manca d'espais (naus, despatxos...) per crear i desenvolupar les iniciatives.

17. Dificultats de finançament per impulsar grans projectes d'ESS només viables a mitjà o llarg termini.

18. La dimensió petita de la majoria de les organitzacions provoca un difícil equilibri entre sosteniment de l'activitat / qualitat del treball / activisme i incidència / cures

19. Pràctiques organitzatives transformadores encara poc interioritzades: d'eficiència energètica, de reducció petjada ecològica, d'ús de programari lliure i les llicències obertes...

20. Relat d'ESS poc ruralitzat i menor presència d'entitats a territoris rurals

21. Poca presència de dones en les entitats representatives de l'ESS i en la creació de relat

22. Consciència de pertinença a l'àmbit d'ESS molt desigual entre branques, poca al cooperativisme agrari, les economies comunitàries, l'agroecologia o el Tercer Sector Social

23. Poca interacció entre algunes branques de l'ESS: entre iniciatives sociocomunitàries i iniciatives socioempresarials, entre el sector d'atenció a les persones i la resta de sectors socioempresarials, entre el cooperativisme agrari i la resta...

24. Existeixen pugnes de poder i males-tars entre actors amb pes polític dintre del moviment que no s'està sabent encarar ni afrontar de manera constructiva

10. Les organitzacions d'ESS tenen més capacitat de resistència en períodes de crisi econòmica com la que vindrà que les empreses mercantils

11. Més presència de dones en càrrecs de responsabilitat de les entitats i amb bretxes salarials molt inferiors a l'economia capitalista

12. La XES com a organització té força entitats sòcies i prestigi tant pels projectes que ha desenvolupat en el temps (Balanz Social, FESC, Pam a Pam) com per campanyes concretes i reflexions polítiques profundes que ha dut a terme

AMENACES

Específiques de l'ESS:

1. La multiplicació dels reptes ecosocials com l'escalfament global o l'increment de les desigualtats pot fer que l'ESS no tingui prou múscul per intervenir-hi de manera significativa
2. Si el col·lapse es dona de manera dràstica i sobtada, l'ESS i altres moviments emancipadors possiblement quedin en un segon pla
3. L'administració pública no fa front a oligopolis i monopolis depredadors (ex. Amazon, Elèctriques...) ni dona suport a alternatives emergents, com els nodes ecològics
4. La resistència de la majoria de la població a canviar de forma de vida
5. El sistema de valors imperant i els processos de socialització, majoritàriament, impregnen la societat de valors contraris a l'ESS
6. L'ESS, com qualsevol iniciativa transformadora, sempre té una espasa de Damocles al damunt: si creix i agafa més importància, les classes dominants, a través de l'Estat, faran tot el que puguin per cooperar-la i, si no poden, per eliminar-la
7. La dependència econòmica de diner públic pot comportar el perill de pèrdua d'independència i visió crítica, així com inestabilitat per la possibilitat de canvis de govern que retirin aquests suports econòmics

Generals:

8. Les derives autoritàries i l'ascens del feixisme
9. La dependència exterior en matèries primeres
10. La urgència de disposar de formes de vida alternatives que siguin ràpidament generalitzables per a la majoria social, per tal d'aturar o mitigar el col·lapse

OPORTUNITATS

1. Moviments socials amb interès per les propostes de l'ESS, com el lleure educatiu, l'associacionisme cultural, l'habitatge digne i la rebel·lió climàtica
2. Les polítiques públic-comunitàries-cooperatives i la compra i contractació pública responsable
3. L'auge del moviment feminista pot propiciar que més dones s'apropin a l'ESS, ja que està més impregnada dels valors feministes que les empreses capitalistes
4. La crisi del sistema, que fa que una part de la societat s'interessi per l'ESS
5. L'ESS comença a "sonar" entre una part important de la població, i a aquesta normalment li "sona" de manera positiva
6. L'oportunitat d'aportar significativament a la transició ecosocial i de promoure estils de vida més austers
7. Els comerços de barri i les microempreses socialment responsables són agents de resistència i actors de desenvolupament local amb qui es poden establir ponts i aliances